Merealisasikan Visi Pengantaraan Berasaskan Nilai: Lima Tahun Selepas Pengenalan

Strategi Pengantaraan Berasaskan Nilai (Value-based Intermediation, VBI) diperkenalkan oleh Bank Negara Malaysia (BNM) pada tahun 2017.[1] Strategi ini bertujuan untuk mengukuhkan peranan dan keberkesanan institusi kewangan Islam dalam memenuhi matlamat Syariah yang dihasratkan, yang antara lainnya berasaskan kepada mengimbangi penjanaan dan peredaran kekayaan serta menggalakkan keadilan sosial. Hal ini dapat diperoleh melalui amalan, pengendalian dan penyelesaian yang menjana impak positif terhadap ekonomi, masyarakat dan alam sekitar, serta pada masa yang sama mengekalkan pulangan untuk pemegang saham institusi kewangan Islam. VBI berbeza daripada program Tanggungjawab Sosial Korporat (Corporate Social Responsibility, CSR) kerana CSR dijalankan berasingan daripada operasi perniagaan. VBI merupakan usaha kerjasama dengan industri kewangan Islam yang didorong oleh Komuniti Pengamal Pengantaraan Berasaskan Nilai (VBI Community of Practitioners, VBI CoP).[2]

Kemajuan dan Kesan Setakat ini

VBI yang diintegrasikan ke dalam strategi perniagaan bank-bank Islam telah memberikan sumbangan yang positif kepada individu, isi rumah dan perniagaan termasuk perusahaan mikro. Bank-bank Islam telah menyalurkan sebanyak RM433.8 bilion dalam inisiatif yang selaras dengan VBI antara tahun 2017 hingga 2022.[3] Industri perbankan Islam kekal komited untuk menyelaraskan aktiviti mereka berdasarkan teras strategik VBI untuk meningkatkan lagi kesan positif (lihat Gambar Rajah 1).[4]

Gambar Rajah 1: Evolusi dan Hasil Perjalanan VBI Setakat Ini

Empat fasa pelaksanaan VBI

Berdasarkan laporan VBI Tahun 2022, sebahagian besar VBI CoP beralih daripada fasa 'Pembangunan' ke fasa 'Penglibatan'

Fasa Permulaan
- Komitmen dan sokongan yang jelas terhadap VBI.
- Membangunkan pelan hala tuju bagi pelaksanaan khusus VBI.
- Mempertingkatkan infrastruktur dan pembinaan kapasiti.

Fasa Pembangunan

Menunjukkan integrasi VBI dalam penawaran dan amalan
i. Menawarkan penyelesaian yang selaras dengan VBI.
ii. Menerima pakai amalan perbankan berasaskan nilai dalam penilaian kredit.

Fasa Penglibatan
- Meningkatkan ketelusan berhubung dengan kemajuan strategi pelaksanaan VBI dan pelaporan impak.
- Perkongsian strategik dengan pihak berkepentingan di luar industri perbankan.

Fasa Matang
- Menunjukkan perubahan sepenuhnya dalam tingkah laku dan budaya institusi.
- Campur tangan pengawalseliaan yang minimum melalui aktiviti perniagaan serta keperluan masyarakat dan ekonomi.

Peralihan ke fasa 'Penglibatan' disokong oleh pembangunan dalam tiga aspek:

1. Peningkatan pengamal VBI yang ketara

5 pengasas VBI CoP → Meningkat kepada 16 VBI CoP

2. Tindakan kolektif oleh industri untuk melaksanakan VBI

Integrasi tindakan iklim dalam membuat keputusan
- 10 Panduan sektor VBIAF
- Kumpulan Pelaksana untuk membangunkan kit alat berkaitan CCPT
- Keahlian utama dalam JC3

Inisiatif bersama industri
myWakaf iTEKAD
Inisiatif kewangan hijau VBI

3. Menyelaraskan penawaran ke arah menyampaikan teras asas VBI (Berdasarkan data Laporan VBI tahun 2022)

Minda keusahawanan
RM2.8 bilion untuk menggalakkan usaha keusahawanan dan RM1.1 bilion diperuntukkan untuk sokongan keusahawanan kepada komuniti asnaf.

Pemerkasaan komuniti
RM34.6 bilion penyelesaian pengantaraan kewangan berimpak kepada pembangunan ekonomi seperti kesihatan, perumahan mampu milik dan pendidikan.

Tadbir urus kendiri
Menambah baik operasi dan amalan melalui penerbitan rangka kerja dan perkongsian contohnya, perkongsian ESG dan Triple Bottom Line (TBL) Framework.

Amalan terbaik
Antara lain, terus meningkatkan pengalaman pihak berkepentingan, menyokong celik kewangan dan menganjurkan program kesejahteraan pekerja.

Sumber: Bank Negara Malaysia, Panduan Pelaksanaan Pengantaraan Berasaskan Nilai dan AIBIM (2021) Value-based Intermediation Full Report, (2022) Value-based Intermediation Report: Emerging to Engaging

[1] Kertas Strategi 'Value-based Intermediation: Strengthening the Roles and Impact of Islamic Finance' diedarkan pada 12 Mac 2018 susulan maklum balas daripada industri.
[2] VBI CoP merupakan platform kerjasama yang diperkenalkan oleh bank-bank Islam yang menerajui inisiatif VBI. Anggota pengasas VBI CoP terdiri daripada Bank Islam Malaysia Berhad, CIMB Islamic Bank Berhad, Bank Muamalat Malaysia Berhad, HSBC Amanah Malaysia Berhad dan Bank Pertanian Malaysia Berhad (Agrobank). Sehingga kini, anggota CoP telah meningkat kepada 16 anggota.
[3] Perolehan data oleh VBI CoP diperkenalkan pada awal tahun 2017, semasa ahli pengasas VBI CoP ditubuhkan dan kertas konsep VBI berada pada peringkat maklum balas.
[4] Inisiatif selaras dengan VBI merujuk deposit, akaun pelaburan, kewangan, pelaburan dan aktiviti kewangan sosial.

VBI menggalakkan bank-bank Islam untuk menawarkan produk dan perkhidmatan yang lebih inovatif serta didorong impak. Hal ni terbukti dalam tiga bidang:

- Pertama, tumpuan yang lebih besar kepada pembiayaan karbon sifar bersih dan hijau untuk memastikan landasan yang mampan ke arah ekonomi hijau bernilai tinggi. Berdasarkan laporan VBI terkini yang diterbitkan semasa persidangan Jawatankuasa Bersama Mengenai Perubahan Iklim (Joint Committee on Climate Change, JC3) pada bulan Oktober 2023, bank-bank Islam telah menyalurkan lebih RM16.5 bilion bagi pembiayaan karbon sifar bersih dan hijau pada tahun 2022, iaitu pertumbuhan lebih 2.3 kali ganda berbanding dengan tahun 2021. Pembiayaan itu antara lainnya disalurkan untuk membiayai bangunan hijau dan projek tenaga boleh diperbaharui. Pada masa ini, pembiayaan ini berada pada 6.5% daripada jumlah pembiayaan oleh bank-bank Islam dan dijangka terus berkembang memandangkan peningkatan keperluan pembiayaan dalam sektor-sektor ini.
- Kedua, lebih banyak peluang telah diterokai untuk menyokong keperluan pembiayaan bagi perusahaan kecil dan sederhana (PKS) dan perusahaan mikro, kecil dan sederhana (PMKS). Setakat tahun 2022, bank-bank Islam menyalurkan RM3.4 bilion pembiayaan karbon sifar bersih dan hijau serta pembiayaan RM24.1 bilion untuk pembangunan sosioekonomi[5] khusus untuk PKS dan PMKS; dan
- Ketiga, tumpuan semakin meningkat pada penggemblengan dana dermawan dan dana kewangan sosial (zakat dan wakaf) melalui penyelesaian kewangan campuran. Kewangan sosial memberikan peluang untuk membina daya tahan kewangan dalam kalangan golongan asnaf[6] dan miskin. Sejak tahun 2017 hingga 2022, sebanyak RM411.8 juta telah disalurkan untuk pelbagai jenis zakat, sedekah dan program kebajikan termasuk inisiatif iTEKAD dan myWakaf. Sebagai contoh, iTEKAD telah membantu lebih 6,000 usahawan mikro berpendapatan rendah yang terdiri daripada asnaf dan individu golongan B40.[7] Pelbagai program telah diperkenalkan oleh bank-bank Islam untuk memperkasakan usahawan mikro termasuk khidmat nasihat kewangan, akses kepada pembiayaan mikro, latihan dan bimbingan perniagaan serta bantuan pensijilan halal.

Gambar Rajah 2: Contoh Tawaran Dipacu Impak oleh VBI CoP

Penyelesaian kewangan berteraskan kepada penciptaan impak positif

Semakin banyak bank Islam yang menawarkan pelbagai penyelesaian untuk menjana impak yang berterusan kepada ekonomi, komuniti dan alam sekitar di samping memberikan pulangan kewangan.

Akaun pelaburan impak melabur dalam tenaga yang boleh diperbaharui, pembiayaan hijau, pengangkutan bersih, air bersih dan sanitasi serta sektor lain yang menyumbang kepada usaha mewujudkan bandar dan komuniti yang lestari. Di samping itu, 2.5% daripada pulangan pelaburan akan disumbangkan kepada zakat.

Kemudahan peralihan rendah karbon memberikan sokongan kewangan bagi perbelanjaan modal dan pembiayaan operasi untuk menguatkuasakan amalan lestari merentas pelbagai industri PKS.

Kemudahan pembiayaan untuk pemasangan peralatan solar ditawarkan kepada PKS untuk memudahkan pembelian dan pemasangan peralatan solar di premis perniagaan.

Sumber: AIBIM (2022) Value-based Intermediation Report: Emerging to Engaging dan laman web Bank Islam Malaysia Berhad

[5] Merujuk pembiayaan yang diberikan kepada sektor yang akan menambah baik impak aspek sosial dalam kategori ini, seperti pendidikan, infrastruktur awam, PMKS, dll.
[6] Golongan yang layak menerima sumbangan zakat seperti golongan fakir miskin.
[7] Untuk maklumat lanjut, sila rujuk rencana 'iTEKAD: Pendekatan Ekosistem dalam Memperluas Kewangan Sosial'.

Usaha Progresif yang Dijalankan oleh Peserta Industri

Salah satu usaha utama dalam memaparkan VBI adalah melalui penerbitan Panduan Sektoral Rangka Kerja Penilaian Impak Pembiayaan dan Pelaburan Pengantaraan berasaskan Nilai[8] (Value-based Intermediation Financing and Investment Impact Assessment Framework, VBIAF) secara kolektif oleh pihak industri. Usaha ini akan membantu pelaksanaan penilaian risiko berasaskan Alam Sekitar, Sosial dan Tadbir Urus (Environmental, Social and Governance, ESG). Setakat ini, tiga kohort panduan sektoral telah diterbitkan untuk memberikan garis panduan khusus sektor yang menilai kesan aktiviti pembiayaan dan pelaburan ke atas 10 sektor.[9] Panduan sektoral ini juga selaras dengan Perubahan Iklim dan Taksonomi Berasaskan Prinsip (Climate Change and Principle-based Taxonomy, CCPT). Pelaksanaan VBI yang berkesan, dilengkapi dengan pemahaman serta penilaian iklim dan alam sekitar yang lebih baik berpotensi untuk menangani isu-isu kontemporari yang dihadapi oleh sistem kewangan dan dunia.

VBI juga telah memperluas pengaruhnya kepada industri takaful. Persatuan Takaful Malaysia (Malaysian Takaful Association, MTA) telah memperkenalkan rangka kerja dan pelan hala tuju Pengantaraan Takaful Berasaskan Nilai (Value-based Intermediation for Takaful, VBIT) pada tahun 2021 dan 2022. VBIT membawa aspirasi untuk mencapai perlindungan inklusif bagi segmen masyarakat yang kurang mendapat akses pada perkhidmatan takaful. Usaha untuk meningkatkan kualiti dan nilai perkhidmatan yang ditawarkan sedang dijalankan, seperti memperluas perlindungan mampu milik kepada golongan miskin pada harga yang lebih rendah dan memperkenalkan ciri sedekah sebagai sebahagian daripada reka bentuk produk.

Sebagai sebahagian daripada keutamaan VBIT, industri takaful juga berhasrat untuk memperbaiki amalan penilaian impak mereka. Sehubungan dengan itu, MTA kini sedang membangunkan Kad Skor Berasaskan Maqasid al-Syariah (Maqasid al-Shariah Scorecard, MSS). MSS akan mengenal pasti penunjuk dan hasil prestasi utama yang selaras dengan nilai-nilai intrinsik kewangan Islam. Beberapa pengendali takaful dijangka menjadi pengguna rintis kad skor ini pada tahun 2024.

VBI juga adalah selaras dengan pergerakan global ke arah ekonomi yang lebih mampan. Matlamat pembangunan ekonomi inklusif, pemuliharaan alam sekitar dan kemajuan sosial adalah sebahagian daripada prinsip Syariah. Matlamat ini bersifat universal, selaras dengan Matlamat Pembangunan Mampan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) 2030 serta sejajar dengan rangka kerja Ekonomi MADANI. Perkembangan baharu seperti pengenalan Panduan Maqasid Al-Syariah oleh Suruhanjaya Sekuriti Malaysia (Securities Commission Malaysia, SC) pada tahun 2023 dan seruan terhadap komuniti kewangan Islam untuk menerapkan 'konsep *Tayyib* (baik)' mengukuhkan lagi kepentingan meningkatkan penggunaan VBI dalam sektor kewangan. Perkembangan ini memberikan dorongan yang kukuh dan jelas untuk mempercepat pelaksanaan VBI.

Meningkatkan Penggunaan VBI Memerlukan Komitmen Industri yang Berkekalan

Meskipun langkah-langkah positif ini menggalakkan, cabaran seperti kurangnya pemahaman tentang prinsip dan aplikasi VBI dalam kalangan pihak berkepentingan utama, keperluan untuk penjajaran strategi seluruh kumpulan serta keterbatasan data untuk mengukur impak secara tepat masih wujud dan akan memberikan cabaran kepada kemajuan VBI selanjutnya. Oleh itu, lebih banyak usaha perlu dilakukan oleh industri untuk menangani cabaran ini. Antara lain, usaha ini termasuk menilai keperluan pelaburan jangka panjang dalam infrastruktur dan teknologi bersama, seperti memanfaatkan teknologi kewangan (*fintech*) dan kecerdasan buatan untuk menjadikan pengumpulan atau analisis data yang didorong impak sebagai lebih mudah dan lebih berkesan. Peningkatan penzahiran awam dalam pelbagai laporan akan menunjukkan peranan utama industri dalam memenuhi keperluan masyarakat dan ekonomi yang lebih luas. Gambar Rajah 3 meringkaskan peranan pihak berkepentingan dalam memajukan pelaksanaan VBI.

---

[8] Panduan sektoral VBIAF merupakan alat pengurusan risiko berasaskan impak yang terperinci yang memberikan panduan kepada institusi kewangan untuk melaksanakan VBIAF dalam sektor tersebut.

[9] Kohort pertama (minyak sawit, tenaga boleh diperbaharui dan kecekapan tenaga) dan kohort kedua (minyak dan gas, pembinaan dan infrastruktur serta perkilangan) telah diterbitkan pada tahun 2021 dan 2022. Kohort ketiga (pertanian, perlombongan dan pengkuarian, pengangkutan jalan raya dan pengurusan sisa) telah disiarkan untuk perundingan pada bulan Mei 2023 dan akan diterbitkan pada separuh pertama tahun 2024.

BNM komited untuk menyediakan persekitaran penggerak bagi menyokong pertumbuhan VBI. Usaha ini termasuk membangunkan persekitaran kawal selia yang lebih kondusif dan juga akan memudahkan penerapan pelbagai kontrak Syariah. Pada masa yang sama, BNM akan terus memudahkan usaha industri untuk menginovasi serta membangunkan model, penyelesaian dan amalan perniagaan berasaskan nilai yang baharu.

Gambar Rajah 3: Peranan Pihak Berkepentingan dalam Memajukan Pelaksanaan VBI

Badan pengawalseliaan

- Menyediakan bantuan pengawalseliaan yang sesuai bagi pelaksanaan kewangan berasaskan nilai untuk menyokong inovasi dengan lebih baik, seperti kegunaan baharu kontrak Syariah.
- Memudahkan usaha penambahbaikan kualiti dan penggunaan penilaian berasaskan impak.

Pelabur institusi dan pemegang saham

- Peralihan ke arah pelaburan impak yang mewujudkan manfaat alam sekitar dan sosial yang positif.
- Mengkaji peluang pelaburan yang selaras dengan VBI yang ditawarkan oleh institusi kewangan.

Institusi kewangan

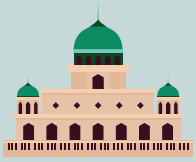
- Menyepadukan hasrat nilai syarikat ke dalam operasi dan amalan perniagaan institusi kewangan Islam.
- Meningkatkan perbandingan dan kualiti dedahan termasuk mengkaji infrastruktur dan pembinaan kapasiti yang berkaitan untuk menambah baik pelaporan berasaskan impak.
- Meneruskan usaha inovasi dalam membangunkan model, penyelesaian dan amalan perniagaan berasaskan nilai yang baharu.

Rakan pelaksana

(termasuk perkhidmatan profesional dan entiti tenaga mahir)

- Meningkatkan kerjasama dengan institusi kewangan untuk menyediakan latihan dan bantuan kewangan kepada komuniti yang mudah terjejas.
- Meningkatkan keupayaan bakat secara berterusan melalui peningkatan kemahiran dan infrastruktur pembelajaran.

Agensi kerajaan dan negeri

- Memanfaatkan produk dan perkhidmatan yang sejajar VBI bagi merealisasikan agenda dan keutamaan negara untuk meningkatkan prospek ekonomi jangka panjang Malaysia.

Sumber: Bank Negara Malaysia